

Mustafa Gökçeoğlu, Toplu Masallar I-II, Gökçeoğlu Yayınları, Lefkoşa, Mayıs 2005, I. Cilt (537 s.)- II. Cilt (543 s.)

Masal deyince çoğumuzun aklına devler, ateş saçan ejderler, prensesler, köyün yoksul; ama akıllı delikanlıları ve daha nice ilginç ve etkileyici unsurlar gelir. Bir topluluğu, milleti ve hatta dünyayı sarıp sarmalayan bu sihirli anlatı türü insanları çocukluk dönemlerinden başlayarak etkisi altına alır. Bu etki, çocukluk dönemimizle sınırlı kalmayıp bizi ömrümüzün sonuna kadar sarıp sarmalar. Sanıyorum bu güçlü etki masalın, insanoğlunu baskı altında tutan zaman ve yer kavramından uzaklaştırmasından kaynaklanmaktadır. Gerçekten de bir varmış bir yokmuşta yaşanan sihirli hayatlar çocukların hayal güçlerini geliştirirken, biz yetişkinleri de bir anlık olsun çocukluk dönemlerimize götürüp rahatlatır.

Üzerinde önemle durulması gereken nokta ise, sözlü edebiyat ürünü olan masalların hayatımızda her zaman var olmalarının gerekliliğidir. Eski zamanlarda her anlatmada yenilenerek yaşanan ve yayılması daha kolay olan masallar günümüzde ne yazık ki unutulmakta ya da çok daha az bir anlatıcı ve dinleyici kitlesi bulabilmektedir. Modern çağın gerekleri ve hayat tarzı bizi bu noktaya getirmektedir. Fakat son dönemlerde, özellikle bizim edebiyatımızda, bu alanda yapılan derleme çalışmaları ümit ediyoruz ki masallarımızın korunmasını ve geniş kitlelere ulaşmasını sağlayacaktır. Burada tanıtmaya çalışacağımız eser de bu yolda yapılan önemli çalışmalardan biridir.

Mustafa Gökçeoğlu tarafından hazırlanan “Toplu Masallar I-II” adlı çalışma 2005 yılında, Lefkoşa’da, Gökçeoğlu Yayınları arasından çıkmıştır. Elimizdeki çalışma, kitabın 1.baskısıdır. Bu eser iki ciltten oluşmaktadır. Birinci ciltte, “Yazarın Öteki Kitapları” (s.3), “İçindekiler” (s. 4-6), “Önsöz” (s. 7-23), “İkinci Önsöz” (s.24) , 62 adet masal ve bunların künyeleri bulunmaktadır. Bu önsöz 11. 8. 1999’da Gönyeli’de kaleme alınmıştır. İkinci ciltte ise “Yazarın Öteki Kitapları” (s.3), “İçindekiler” (s. 4-6), 79 adet masal ve künyeleri bulunur. İkinci önsöz ise 16.3.2005’te Gönyeli’de yazılmıştır.

Kitabın “Önsöz” (s. 7-23) kısmında yazarın üzerinde durduğu konular şunlardır: 1.Masalların insanlar üzerindeki etkileri: Yazar bu konuda, özellikle masalların çocuklar, anlatıcılar ve dinleyiciler üzerindeki etkisinden söz etmektedir. Masallar çocukluk düşlerimizi süsleyen çiçeklere benzetilmiştir. Masal anlatanların dilleri baldan tatlıdır ve bizlere hoşça vakit geçirirler. Dinleyiciler ise kendilerini bir anda olağanüstü bir dünyada bulur ve zamanın nasıl geçtiğini anlamazlar.

2. Masal araştırmalarının dünyadaki ve bizdeki tarihçesi: Dünyada masallar üzerinde yapılan ilk ciddi çalışma, 19. yüzyılda Wilhelm Grimm’e aittir.Daha sonra Max-Müller gibi kişiler ise masalla ilgili konuların ortaya çıkmasını sağlamışlardır. Sigmund Freud, halkbilimci Hegen, psikologlardan Bruno Bettelheim ve Carl Jung gibi önemli isimler de masalların doğuşuyla ilgili teoriler sunmuşlardır. Türk masalları hakkında ilk çalışma ise 1781’de M. Digeon tarafından yapılmıştır. Ardından Radloff “Türk Kavimlerinin Halk Edebiyatından Örnekler”adlı 10 ciltlik çalışmasını yayımlamıştır. Bunların yanında yazar İ. Kunoş, Prof. Dr. Pertev Naili Boratav, Eflatun Cem Güney, Ziya Gökalp, W.Eberhard, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu gibi önemli araştırmacılardan söz etmiştir. Bu araştırmalardan en önemlisinin ise Prof. Dr. Pertev Naili Boratav’la W. Eberhard’ın yapmış oldukları inceleme olduğunu belirtir.

3. Masal sözcüğü hakkında: Sayın Gökçeoğlu burada masal sözcüğünün bizde ve dünya dillerindeki kullanımı ve anlamları üzerinde durur. Bu sözcük İngilizce’ de “tale”,Fransızca’da “cante”, Almanca’da “meorchen”şeklinde adlandırılmaktadır. Ayrıca bu sözcüğü Azeriler “nağıl”, Kerkük Türkleri “matal”, Başkurtlar ve Tatarlar “akiyat”, Kazaklar “şabuu”, Kırgızlar “at çabu”, Özbekler “ertak”, Türkmenler “erteke”, Uygurlar “çöçak”, Teleütler “çerçok”, Şozlar “libak”, Yarken ve Kaçkar Türkleri “çöçek”, Çağlayan Türkleri “tumtak” ve Kıbrıs Türkleri “mesel” olarak adlandırmışlardır. Bunların dışında Kamus-i Osmani, Kamus-ı Türki, Türkçe sözlük, Büyük Sözlük, İslam Ansiklopedisi ve Prof. Dr. Pertev Naili Boratav’a göre masal tanımını bize aktarmıştır.

4. Masallardaki yer, zaman ve kişiler: Masallarda zaman genellikle belirsizdir. “Bir varmış, bir yokmuş.” sözü de bunu ifade eder. Gökçeoğlu masalların geçtiği yerlerin günlük yaşamımızdaki yerleşim birimlerinden biri olabileceği gibi otu, hayvanı haşatı bilinmeyen bir düş ülkesi de olabileceğini bildirmektedir. Masallardaki kişileri ise iki tipe ayırmıştır. Bunlardan birincisi, bakkal, kasap, işçi, tüccar gibi yaşadığımız çevrede karşılaşılabileceğimiz kişilerdir. İkincisi ise, dervişler, devler, canavarlar , periler, cinler, Hızır gibi doğüstü kahramanlardır.

5. Kıbrıs masallarındaki biçim özellikleri: Yazar, dünya ve Kıbrıs masallarının biçim olarak masal başı, masalın kendisi ve masalın sonu şeklinde üçe ayrıldığını belirtmektedir. Masalın baş kısmında ise, “Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde”, “Bir zamanlar bir ülkede...”, “Bir varmış, iki yokmuş” gibi kalıp sözler bulunur. Masalların son kısmında da “Ben de bıraktım da geldim.”, “Gökten üç elma düştü, birini meseli toplayıp söyleyen yedi. Birini gelinle güveyi yedi. Birini de sizlere getirdim.” vb. formeller bulunur. Ayrıca masalların bazıları da tekerlemelerle başlamaktadır.

6. Masalların Türk dili açısından önemi: Masallar dilimiz açısından da büyük önem arz etmektedir. Buna dikkat çekmek isteyen yazar, masalın akışı içerisinde günlük yaşamda nerdeyse hiç kullanmadığımız eklerin varlığından söz etmektedir. Bu masalarda olumsuzun olumsuzu, olumluyu karşılamak için kullanılmıştır. Örneğin; “Git gitmemecesine, yap yapmamacasına...” Bunun dışında ikilemelerin ve yansıma seslerin de epeyce kullanıldığı ifade edilmektedir.

7. Kıbrıs masalları ve çalışmalar: Mustafa Gökçeoğlu , Kıbrıs ’ta kendi kitabıyla birlikte beş masal çalışması olduğunu bildirmektedir. Kıbrıs masallarını ilk kitaplaştıran Prof. Dr. Saim Sakaoğlu olmuştur. Kitap, “Kıbrıs Türk Masalları” adıyla 1983’te Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları arasından yayımlanmıştır. Kıbrıs’ta derlenip orada basılan ilk masal kitabı “Cihan Şah”tır. Daha sonra ise “Bir Varmış, Bir Yokmuş” ve Yorgancıoğlu’nun “Masallarımız” adlı kitabı yayımlanmıştır. Yazar bunların dışında derlemeye dayanmayan, kurgu nitelikli masal kitaplarının da bulunduğunu bildirmektedir.

8. Yazarın çalışmaları ve izlediği metodlar: Yazarımızın elimizdeki eseriyle birlikte 18 çalışması bulunmaktadır. Kendisi bunlardan “Tezler ve Sözler 3” adlı çalışmasında masalları Kıbrıs ağzıyla yazdığını söyler. Ayrıca derleme sırasında, yazımla ilgili tutumunu da bildirir. Gökçeoğlu, masalların bazılarının birden fazla varyantının bulunduğunu; ancak bunları kitaba almadığını da belirtmektedir.

Gökçeoğlu kitabında, masalların önemini “Çocuklarımız yıllar boyu yabancı masalları okumak zorunda bırakılmıştır. Pinokyo, Sinderella, Kırmızı Başlıklı Kız, söylediklerimin en güzel kanıtıdır. Oysa bizlerin de evrensel nitelikli çok sayıda masamız var.” sözleriyle vurgulamıştır. Yazara göre masallar çocukluk düşlerimizi süsleyen çiçeklerdir. Masalda, insanlar adeta yaşadıkları zaman ve mekândan sıyrılıp başka bir dünyaya yolculuğa çıkarlar.

“İkinci Önsöz” (s .24) kısmında ise, yazar daha çok basım aşamasından bahsetmiştir. Ayrıca kitabın yayımında çok büyük katkıları bulunan Vakıflar Bankası’na da teşekkürlerini sunmuştur.

Yazar, masalları (I. cilt - 62 adet, II. cilt – 79 adet) Türkiye Türkçesi ile kaleme almıştır. Masalların sıralanışında alfabetik sıra gözetilmemiştir. Her masalın sonunda ise masalın derlendiği yer, zaman, kaynak kişi ve bu kişinin işi, eğitim durumu ve yaşı belirtilmiştir. Sayın Gökçeoğlu bu eseriyle Kıbrıs Türk masallarıyla ilgili önemli bir çalışma sergilemiştir. Daha önceden de 18 eseri bulunan yazar, sözlü kültürümüze yapmış olduğu katkılarla bu sahada bir örnek teşkil etmektedir. Değerli araştırmacı Mustafa Gökçeoğlu’ na “Toplu Masallar I-II” adlı eserde bizi Kıbrıs Türk masallarıyla buluşturduğu için, teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bu sahadaki çalışmalarının devamlı olmasını temenni ediyoruz.

Gülcan GÜLMEZ*

* Yüksek Lisans Öğrencisi; Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü